

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»

Факультет філології, психології та педагогіки

Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту

Протокол засідання кафедри № 11
від «22» січня 2024 року

Завідувач кафедри Воробйова О. С.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
«Перекладацькі трансформації при відтворенні англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою»

Виконавець:

Студентка 2 курсу, групи 601-ФФ

В'язовська Альона Михайлівна

Керівник роботи:

Ніколаснко Юлія Олександрівна,

к.пед.н., доцент,

доцент кафедри германської філології та перекладу

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент: Рудоман О. А.

канд. філологічних наук, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь,
вчене звання)

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника _____

Полтава – 2024

РЕФЕРАТ

МР: 63 с., 50 джерел.

Об'єкт дослідження – суспільно-політичні тексти англомовного та україномовного інтернет-видань «BBC News».

Мета написання магістерської роботи полягає в аналізі перекладацьких трансформацій при відтворенні англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою.

Методи дослідження – метод пошуку та аналізу джерел із проблеми дослідження, метод критичного аналізу (для вивчення праць вітчизняних та закордонних вчених), метод суцільної вибірки (для пошуку фактичного матеріалу та прикладів для дослідження), зіставний метод (при порівнянні текстів оригіналу та перекладу), а також метод якісного та кількісного аналізу отриманих результатів дослідження.

У першому розділі магістерської роботи ми охарактеризували поняття «суспільно-політичний текст», назвали основні види суспільно-політичних текстів, а також проаналізували специфіку англомовних суспільно-політичних текстів. Окрім того, нами було окреслено поняття «перекладацької трансформації», та названі основні види трансформацій при перекладі суспільно-політичних текстів.

У другому розділі нами було проаналізовано основні види граматичних, лексичних та стилістичних трансформацій при перекладі англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою.

У результаті проведеного дослідження ми виявили, що найбільш частотними видами граматичних трансформацій при перекладі англомовних суспільно-політичних текстів є перестановки та додавання слів. Серед лексичних трансформацій найбільш часто застосовувалися такі – конкретизація, транскрибування та калькування. Основним видом стилістичних трансформацій була модуляція (смісловий розвиток).

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД, СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ТЕКСТ, ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ, ГРАМАТИЧНІ, ЛЕКСИЧНІ ТА СТИЛІСТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	7
1.1 Поняття «суспільно-політичний текст». Види суспільно-політичних текстів.....	7
1.2 Специфіка англомовних суспільно-політичних текстів.....	13
1.3 Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення еквівалентності перекладу суспільно-політичних текстів.....	17
Висновки до 1 розділу.....	24
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	26
2.1 Граматичні трансформації при відтворенні англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою.....	26
2.2 Лексичні трансформації при перекладі англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою.....	42
2.3 Стилiстичні трансформації при відтворенні англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою.....	49
Висновки до 2 розділу.....	54
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58

ВСТУП

Відіграючи важливу роль у житті суспільства, політична сфера давно привертає увагу представників різних галузей суспільних наук: економічної теорії, права, соціології, психології, а також лінгвістики. У сучасному світі переклад суспільно-політичних текстів набуває особливої важливості, оскільки він є засобом пропаганди та інструментом політичної боротьби. З огляду на те, що суспільно-політичний текст містить не лише інформацію про конкретні події чи проблеми, але й створює агітаційно-пропагандистський вплив на читача, йому слід бути зрозумілим не лише для конкретних фахівців, а й для широкого загалу.

До спеціалізованої лексики та термінології, що зустрічається у таких текстах, відносяться слова з політичної номенклатури, економіки та міжнародних відносин. Подібні слова виступають реаліями внутрішньополітичного, економічного та культурного життя тієї чи іншої країни. Внаслідок відсутності еквівалентів у мові перекладу, які можуть адекватно передати конкретний об'єкт або предмет, відтворити його унікальний характер, а також відобразити національне та історичне забарвлення, виникають певні труднощі при перекладі суспільно-політичних текстів.

Тож **актуальність** теми дослідження визначається важливістю перекладу суспільно-політичних текстів у сучасному світі, що пов'язано із розширенням зовнішньополітичних та економічних зв'язків між країнами, збільшенням кількості засобів масової інформації та зростанням кількості контактів із зарубіжними партнерами. Вивчення особливостей та способів перекладу суспільно-політичних текстів є ключовим для перекладознавчої науки, оскільки ці тексти містять назви та поняття, пов'язані із суспільно-політичним життям суспільства і тісно переплітаються з іншими сферами життєдіяльності людини.

Мета написання магістерської роботи полягає в аналізі перекладацьких трансформацій при відтворенні англomовних суспільно-політичних текстів українською мовою.

Реалізація вказаної вище мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- розглянути поняття «суспільно-політичний текст», назвати основні види суспільно-політичних текстів;
- назвати характерні особливості англomовних суспільно-політичних текстів;
- розкрити поняття «перекладацька трансформація», та охарактеризувати їх основні види;
- проаналізувати граматичні, лексичні та стилістичні трансформації при відтворенні англomовних суспільно-політичних текстів українською мовою.

Об'єктом дослідження виступають суспільно-політичні тексти англomовного та україномовного інтернет-видань «BBC News».

Предмет дослідження – перекладацькі трансформації при відтворенні англomовних суспільно-політичних текстів українською мовою.

Матеріалом для дослідження слугували тексти новин британського інтернет-ЗМІ «BBC News» та його україномовного підрозділу «BBC News Україна».

Задля виконання основних завдань дослідження, нами були застосовані такі **методи**: метод пошуку та аналізу джерел із проблеми дослідження, метод критичного аналізу (для вивчення праць вітчизняних та закордонних вчених), метод суцільної вибірки (для пошуку фактичного матеріалу та прикладів для дослідження), зіставний метод (при порівнянні текстів оригіналу та перекладу), а також метод якісного та кількісного аналізу отриманих результатів дослідження.

Теоретичне значення магістерського дослідження у визначенні поняття «суспільно-політичний текст», «перекладацька трансформація», а

також у характеристиці основних видів суспільно-політичних текстів та перекладацьких трансформацій.

Практичне значення одержаних результатів дослідження зумовлене можливістю їх застосування у викладанні таких дисциплін як «Теорія і практика перекладу» та «Практика усного і письмового перекладу», а також під час написання курсових, бакалаврських чи магістерських робіт.

Апробацію результатів дослідження було здійснено шляхом підготовки доповіді, яку було оприлюднено на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми іноземної філології та перекладознавства» (09 – 10 листопада 2023 р., Полтава).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг магістерської роботи – 65 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

1.1 Поняття «суспільно-політичний текст». Види суспільно-політичних текстів

Мова політики – це особлива знакова система, котра призначена для суспільно-політичного діалогу. Тож питання щодо вивчення суспільно-політичних текстів, їх видів, характерних особливостей та основних функцій є актуальним об'єктом досліджень як українських, так і закордонних вчених-лінгвістів.

Під текстом, у загальному, розуміють будь-який записаний твір, а також його частину чи уривок. На думку Г. Гадамера, текст – це «послідовність знаків, котра фіксує змістовну єдність чогось сказаного» [6, с. 155]. Натомість К. Євсєєв говорить, що текст – це «будь-яка організована сукупність знаків, що розгортається у часі та просторі» [7, с. 59].

Л. Семененко вважає, що текст – це «цілісна семіотична форма лінгвопсихоментальної діяльності мовця, яка є концептуально та структурно інтегрованою, та слугує прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсалу культури» [24, с. 88].

Т. ван Дейк називав текст тим засобом, у межах якого актуалізуються семантичні та синтаксичні функції мовного знаку [33, с. 360]. У свою чергу, в «Тлумачному словнику української мови» під текстом розуміється «осмислена послідовність словесних знаків, яка має якості складності та цілісності» [10, с. 436].

Таким чином, на нашу думку, простими словами текстом можна назвати зв'язну послідовність мовних знаків, що може бути висловлена як письмово, так і усно.

Розглянемо наразі, що ж сучасні мовознавці розуміють під поняттям «суспільно-політичний текст». Так, наприклад, Л. Семененко суспільно-політичним текстом називає «мовне утворення, що акумулює та експлікує інформацію про суспільно-політичну дійсність» [24, с. 87].

На думку авторів А. Лисенко та О. Константінової, суспільно-політичним текстом є «зв'язний, вербально виражений текст (усний або ж письмовий) у поєднанні з прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами, та взятий у суспільно-політичному аспекті» [15, с. 49].

Як зазначають О. Сюрєнко, А. Волкова та А. Поперечна, суспільно-політичним текстом є, перш за все, вираження певної точки зору [27, с. 528]. Такі тексти покликані створити певний умонастрій, спростувати ті чи інші погляди, зміцнити прихильність до певних осіб чи поглядів, зламати упередження тощо. Інакше кажучи, суспільно-політичний текст призначений для агітаційно-пропагандистського впливу на аудиторію.

Авторки вважають, що до суспільно-політичних текстів переважно відносяться публікації в газетах, журналах та інтернеті, які присвячені суспільно-економічним питанням. Окрім цього, до них належать виступи державних та громадських діячів та публікації міжнародних, урядових і громадських організацій [27, с. 527].

Тож у межах нашого дослідження, під суспільно-політичним текстом ми будемо розуміти такий спосіб комунікації, метою якого є вплив на потенційну аудиторію задля навіяння певних намірів, настроїв чи установок, що здійснюється особою (групою осіб), які займаються політичною діяльністю.

Виходячи із вищенаведеного визначення, можна зробити висновки, що основними властивостями суспільно-політичного тексту є пропаганда,

агітація, ідеологізація, емоційність, а також тяжіння до надмірного використання політичних гасел.

В. Петренко називає нам такі характерні особливості суспільно-політичних текстів:

- багатозначність термінології;
- полемічність – спрямованість на формування негативного ставлення до політичних супротивників, нав'язування суспільству своїх цінностей та оцінок;
- зміна співвідношення між словом та його значенням (іншими словами – «звичні для нас речі вже не називаються своїми іменами»);
- спрямованість на масову аудиторію;
- заданість на вплив – скерованість на навіювання певних поглядів, зміну намірів, думок, мотивацій та дій;
- невизначеність – перевага надається загальним формулюванням, а не конкретним фактам;
- спрямованість аргументів переважно на почуття, а не на розум [20, с. 22 – 23].

У свою чергу, основними функціями суспільно-політичного тексту В. Петренко вважає:

- інформаційну, оскільки суспільно-політичні тексти є одним із основних засобів передачі інформації політичного змісту;
- комунікативну, котра полягає у тому, що за допомогою цього типу текстів налагоджується взаємодія між суб'єктами політики, зокрема – між владою та громадськістю;
- інтерпретаційно-оціночну, адже мовні знаки завжди несуть у собі певну оцінку, котра, накладаючись на інформацію, що передається за їх допомогою, надає їй певної інтерпретації;
- функцію формування політичної свідомості – за допомогою суспільно-політичних текстів відбувається відображення політичної

дійсності, за їх посередництвом формуються політичні цінності, ідеали, норми, правила політичної поведінки, уявлення про політичні інститути, про відносини між владою та громадянами тощо;

- функцію переконання та контролю – здійснення впливу як на індивідуальну, так і на масову свідомість, та контроль за поведінкою громадян;
- маніпулятивну – суспільно-політичні тексти дозволяють здійснювати приховане управління свідомістю та поведінкою людей у бажаному для суб'єктів влади напрямі [20, с. 23].

Натомість В. Рябий надає нам таку класифікацію функцій суспільно-політичного тексту:

- привернення уваги;
- ідеологічна функція;
- пропагандистська та агітаційна функції;
- мобілізація аудиторії на підтримку пропозицій автора [22].

На думку дослідника, названі функції суспільно-політичних текстів найбільш яскраво проявляються у рекламі та лозунгах, листівках, політичних промовах та статтях, політичних публікаціях, адже саме в них особливе місце відведено впливу на адресата.

Розглянемо також основні види суспільно-політичних текстів. Так, у загальних рисах їх поділяють на три основні групи:

- документально-ділові тексти (конституції та законодавчі акти);
- інформаційно-описові тексти (інформаційні замітки, довідкові тексти, історичні описи та огляди тощо);
- тексти публіцистичного характеру (промови, статті та ін.).

Кожній із вищевказаних груп суспільно-політичних текстів характерний свій особливий лексикон:

- документально-ділові тексти містять у собі велику кількість кліше, спеціальну термінологію, реалії;

- в інформаційно-описових текстах міститься багато термінів, історичних реалій та власних імен;
- для публіцистики характерними є емоційно-забарвлені елементи, образні вислови, синтаксичні фігури, цитати тощо [1, с. 78].

В. Рябий суспільно-політичні тексти поділяє на:

- 1) тексти, у яких роз'яснюються загальні проблеми, популяризуються здобуті наукою знання, трактуються суспільні закони і тенденції, розкриваються глобальні ідеї та вчення;
- 2) тексти, що інтерпретують фактологічний матеріал, відображають реальну дійсність, ілюструють живими прикладами і поясненнями суспільні закони, а також апелюють до соціальних почуттів читача [22, с. 137].

Проте найбільш повну класифікацію суспільно-політичних текстів надає нам Д. Аكوпова (рис. 1.1). Так, дослідниця класифікує їх за:

- характером суб'єкту;
- характером об'єкту;
- функціями;
- приналежністю до жанрів усного та письмового мовлення;
- критерієм монологічності – діалогічності [3, с. 23].

Залежно від характеру суб'єкту суспільно-політичні тексти поділяють на політичні (їх авторами є самі політики), медійні (автор таких текстів – журналіст) та непрофесійні (автором є представник від народу чи виборець). За характером об'єкту суспільно-політичні тексти розділяють на ті, у яких адресат є політичним діячем (наприклад, партія чи депутат), а також на ті, у яких адресат ніяким чином не відноситься до політики.

У залежності від виконуваних функцій суспільно-політичні тексти можуть бути представлені такими жанрами:

- ритуальні жанри (інавгураційна промова, привітальне слово тощо);
- орієнтаційні жанри (укази, доповіді, договори);

- агональні жанри суспільно-політичних текстів (лозунг, листівка, виступ на мітингу). Такі тексти містять у собі спонукання до боротьби та експресивну лексику;
- інформаційні жанри (звернення політиків у засобах масової інформації).

За приналежністю до жанрів усного та письмового мовлення виділяють:

- дебати, виступи на мітингах чи зборах, доповіді, бесіди, інтерв'ю – усні суспільно-політичні тексти;
- листівки, статті у газетах, журналах чи інтернеті, програми політичних партій тощо – письмові суспільно-політичні тексти.

Рис. 1.1. – Види суспільно-політичних текстів

Як відомо, мовлення може бути діалогічним та монологічним, тому і в суспільно-політичних текстах виокремлюють монологічні жанри, до яких відносять, наприклад, статті в ЗМІ, радіоповідомлення та ін., та діалогічні жанри (парламентські дискусії, дебати, перемовини тощо) [3, с. 23].

Отже, суспільно-політичним текстом є такий спосіб комунікації, метою якого є вплив на потенційну аудиторію задля навіювання певних намірів, настроїв чи установок, що здійснюється особою (групою осіб), які займаються політичною діяльністю. При створенні суспільно-політичних текстів варто враховувати саме соціальний аспект комунікації як один із факторів успіху того чи іншого політика. Суспільно-політичні тексти, основними функціями яких є не лише інформування, але і вплив на аудиторію, мають важливе значення у житті будь-якого суспільства, адже практично кожен громадянин прямо чи опосередковано приймає участь у політичному житті своєї країни, піддаючись при цьому впливу зі сторони влади.

1.2 Специфіка англомовних суспільно-політичних текстів

У попередньому підрозділі магістерської роботи ми говорили про те, що до суспільно-політичних текстів, як правило, відносять виступи державних, партійних та суспільних діячів, публікації міжнародних, урядових та суспільних організацій, а також статті, що присвячені суспільно-політичним питанням (міжнародні конфлікти, економічні відносини, соціальне забезпечення тощо).

Варто відзначити, що характерною рисою суспільно-політичного тексту є те, що він покликаний, перш за все, задля того, що висловити власну точку зору із того чи іншого питання, створити певний настрій, спростувати деякі погляди, закріпити прихильність до яких-небудь принципів тощо. Іншими словами, суспільно-політичні тексти призначені для агітаційно-пропагандистського впливу на аудиторію, саме тому текстам суспільно-політичного характеру (у тому числі, й англомовним) властива полемічність,

висока тональність, а специфіка стилю подібного роду текстів полягає у поєднанні елементів наукового мовлення та різноманітних засобів емоційності та образності. Так, наприклад, Л. Семененко вважає, що суспільно-політичні тексти насичені такими мовними елементами, як політична термінологія та політична лексика [24, с. 89]. Наприклад: «*Representatives of Russia, Ukraine, Germany and France have used what's known as the **Normandy format** to try to resolve differences*» [38].

Окрім того, дослідники англомовних суспільно-політичних текстів відзначають, що в них доволі часто вживається політично коректна лексика задля загладження певних питань, що можуть зачепити почуття та достоїнства людини, або ж обмежити її права у відношенні расової чи статевої приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу тощо [1, с. 81]. До такої лексики, перш за все, відносяться евфемізми – емоційно нейтральні слова або вирази, що вживаються замість синонімічних до них слів або виразів, котрі здаються мовцеві непристойними, грубими чи нетактовними [19, с. 79].

Розглядаючи англомовні суспільно-політичні тексти, можна констатувати, що евфемізації, у більшості випадків, піддаються проблеми матеріального забезпечення громадян та фізичні вади людини. Це обумовлено прагненням до соціальної гармонії, що характерна для американської та британської лінгвокультур, де не коректно напряду говорити про бідність та багатство, а також про хвороби і відхилення у фізичному чи психічному розвитку особистості. Наведемо приклади:

«*Children from **low-income families** score 27 points below the average reading level, while students from **wealthy families** score fifteen points above the average*».

«*Think about the America that Franklin Roosevelt saw when he looked out of the windows of the White House from his wheelchair – an America where too many were **ill-fed, ill-clothed, ill-housed, and insecure***».

«*They talked about the wonderful way their young daughter had embraced her father and told him she loved him despite his **disfigurement***» [37].

У свою чергу, дослідники Я. Тікан та І. Волик відзначають активне вживання метафор в англomовних текстах суспільно-політичної тематики [28]. Наприклад, говорячи про значення кожної із країн у боротьбі проти тероризму, один із колишніх міністрів оборони США Д. Рамсфільд метафорично називає їх «*all links in a chain*» [28, с. 330]. Саме метафори, на думку авторів, можуть не лише передати позитивну або негативну оцінку того чи іншого явища, але й змусити адресата осмислити певне явище з іншої, потрібної авторові повідомлення, точки зору. Крім того, Я. Тікан та І. Волик зазначають, що метафора в англomовних суспільно-політичних текстах виконує безліч функцій:

- номінативну (метафора робить можливою передачу інформації адресату у короткій та зрозумілій формі);
- прагматичну (метафора виступає у ролі ефективного засобу створення необхідного емоційного стану в адресата);
- описову (метафора допомагає образно описати те чи інше явище чи предмет);
- інструментальну (метафора допомагає сформуванню власних уявлень про навколишню дійсність);
- гіпотетичну (метафора дозволяє формувати певні припущення про сутність того чи іншого об'єкта, а також дозволяє представити його в образній формі);
- евфемістичну (застосування метафор у суспільно-політичному тексті дозволяє передати інформацію, котру автор з певних причин не хоче чи не може називати напряму);
- функцію популяризації (метафори дозволяють донести інформацію до адресата у зрозумілій формі) [28, с. 330].

І. Баланик та В. Бялик зазначають, що суспільно-політичні тексти містять безліч реалій – назв предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, власних імен представників певної нації та ін.

Основними видами англомовних суспільно-політичних реалій вчені вважають [4, с. 12]:

- назви політичних партій, блоків, громадських організацій, наприклад: «*She led House **Democrats** for two decades before standing down as leader after **Republicans** won last year's election*» [35].
- одиниці позначення особливостей державного устрою: «*In the abovementioned resolution dated 14 April 2022, the Supreme Court established a new approach to assessing the judicial immunity of the aggressor state by stating that the Russian **Federation** has gone far beyond its sovereign rights by carrying out armed aggression against Ukraine*» [32].
- назви міст, областей, обласних центрів, наприклад: «*Ukrainian President Volodymyr Zelensky said **Bakhmut** was not occupied by Russia as of Sunday and Ukrainian soldiers remain there, a day after Russia claimed the fiercely contested city's complete capture*» [40].
- назви угод та їх учасників: «*Ukraine's President Poroshenko condemned the elections as illegitimate and urged Russia not to recognize the so-called elections because they are a clear violation of the 5 September **Minsk protocol***» [38].

Натомість Н. Акоп'янц та В. Полтавський називають такі характерні особливості англомовних суспільно-політичних текстів:

- наявність низки політичних неологізмів (наприклад: *deather, corporocracy, vote mob, trouble shooter, favorite son, dark horse*);
- широке розповсюдження сленгізмів (наприклад, вираз «*pork barrel*», що прийшов з американського сленгу, та дослівно означає «бочка з салом» у текстах суспільно-політичного характеру перекладається як «популярні заходи політичних діячів, що проводяться для завоювання прихильності електорату»);

- часте використання такого стилістичного прийому, як порівняння (наприклад: «*Well, we simply have to work the problem just like we work the problem as flreflighters*») [2, с. 80].

Таким чином, специфіка англомовних суспільно-політичних текстів полягає у наявності в них значної кількості політичної термінології, евфемізмів, метафор, реалій, неологізмів, сленгу, а також порівнянь.

1.3 Перекладацькі трансформації як спосіб досягнення еквівалентності перекладу суспільно-політичних текстів

Перекладаючи суспільно-політичні тексти із англійської мови на українську, перекладач стикається із цілим рядом деталей. По-перше, як ми вже неоднократно зазначали, за допомогою цього виду текстів здійснюється вплив на масову аудиторію. Крім цього, у суспільно-політичних текстах міститься швидка реакція на актуальні події, за допомогою чого відображається стан розвитку того чи іншого суспільства та висвітлюються злободенні аспекти життя громадян. Саме тому тексти суспільно-політичного характеру включають наявність значної кількості політичної термінології, евфемізмів, метафор, реалій, неологізмів, сленгізмів, порівнянь та ін.

Тож переклад суспільно-політичних текстів – це особлива проблема, адже дослівна їх передача у більшості випадків є неможливою, адже усі наявні мовні елементи у таких текстах необхідно розглядати як одне єдине семантичне поле. Таким чином, при перекладі суспільно-політичного тексту важливо виявити та передати адекватний сенс, а також емоційно-експресивні особливості.

Важливими аспектами для перекладача під час відтворення оригінального тексту є адекватність та цілісність. Адекватний переклад передбачає максимальну відповідність змісту та структурі оригіналу [13, с. 145]. А це є можливим лише через досягнення повної відповідності структури

та форми тексту мовою оригіналу в мові перекладу через такі засоби, як перекладацькі трансформації.

Згідно визначення, що міститься у лінгвістичній енциклопедії О. Селіванової, перекладацька трансформація – це перетворення внутрішньої форми слова чи словосполучення, або ж його повна заміна [23, с. 536]. А у «Словнику української мови» трансформація – це зміна, перетворення виду, форми чи істотних властивостей слова, словосполучення чи речення [26].

У визначенні, що подане в онлайн-словнику «Your Dictionary» трансформація у лінгвістичному контексті – це процес зміни, що базується на перетворенні структурної організації тексту і відштовхується від основних синтаксичних правил тієї чи іншої мови [39].

В. Кононенко трансформацією називає зміну формальних або семантичних компонентів при збереженні інформації, призначеної для передачі [13, с. 145]. Натомість А. Лисенко та О. Константінова вважають, що перекладацька трансформація – це міжмовне перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операція перевираження змісту або перефразування з метою досягнення перекладацького еквіваленту [15, с. 49]. Схоже визначення знаходимо у статті авторів Т. Журавель та Н. Хайдарі: «міжмовні перетворення, перебудова вихідного тексту або заміна його елементів задля досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності» [8, с. 148].

У свою чергу, І. Сіяговська під трансформаціями розуміє зміну формальних або семантичних компонентів вихідного тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі [25, с. 90].

На думку українського перекладача та мовознавця І. Корунця, трансформації – це зміни у структурній формі мовних одиниць, що відбуваються з метою досягнення точності у перекладі [14, с. 53]. І. Баланик та В. Бялик вважають, що перекладацька трансформація – це прийом, що ґрунтується на рівнозначному смислового перетворенні вихідної мовної

конструкції за умови відмінності від словникової форми, проте при збереженні її функціонального впливу [4, с. 12].

В. Лобода пропонує такі визначення поняття «перекладацька трансформація»:

- заміна, яка виникає в процесі перекладу, певної форми іншою, результатом якої є зв'язок на рівні початкових та кінцевих мовних виразів;
- перетворення, що дозволяють відійти від складових оригінального тексту до одиниць тексту перекладу [16].

Доволі оригінальним, на нашу думку, є також визначення трансформації А. Задорожної, яка вважає, що це – «певний зв'язок, який виникає між двома мовними або мовленнєвими одиницями, при тому, що одна із них є первинною, а друга утворюється на основі першої» [9, с. 58].

Отже, можемо зробити висновок, що перекладацькі трансформації – це перетворення або ж заміни, що відбуваються у просторі двох мов, перефразування та перебудова оригінального тексту, кінцевою метою чого є досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності.

Так само, як і до визначення поняття «перекладацькі трансформації», до їх класифікації вчені теж підходять по-різному. Так, наприклад, А. Задорожна виокремлює п'ять видів трансформацій:

1) Формальні. До них дослідниця відносить заміни графем або фонем мови оригіналу на графеми (фонеми) мови перекладу, що є близькими за артикуляцією та акустикою. Це такі трансформації як транскрибування, транслітерація, калькування, а також транскодування.

2) Лексико-семантичні, серед яких вирізняють конкретизацію, генералізацію, диференціацію та модуляцію значень.

3) Лексико-граматичні: додавання, вилучення, описовий переклад, антонімічний переклад тощо.

4) Граматичні: заміна частин мови, перестановка членів речення, об'єднання та членування речень.

5) Стилiстичнi: архаїзація, модернізація, нейтралізація, експресивація [9].

I. Корунець натомість виділяє всього два типи трансформацій:

1) внутрішні, або неявні, при застосуванні яких перекладаються лексичні та семантичні мовні рівні (змінюється значення слова чи словосполучення);

2) зовнішні, або явні, за допомогою яких відбуваються певні зміни у порівнянні зі структурою мовних одиниць при перекладі (наприклад, слово може перетворитися на словосполучення або навпаки) [14].

C. Максимов до перекладацьких трансформацій відносить:

- лексико-семантичні (генералізація, диференціація, конкретизація, смисловий розвиток, антонімічний переклад, компенсація, а також перестановка сегментів тексту);

- граматичні (переміщення, тобто заміна порядку слів та словосполучень, граматичні заміни, додавання та опущення) [17].

У свою чергу, А. Мамрак, спираючись на погляди американського лінгвіста З. Харріса [34] щодо класифікації перекладацьких трансформацій, поділяє їх на чотири типи:

- перестановки;
- заміни;
- додавання;
- опущення [18, с. 107].

Звернімося також і до класифікації перекладацьких трансформацій, котру розробили французькі лінгвісти Ж. Дарбельне та Ж.-П. Віне. Вони говорять про певні прийоми, які варто застосовувати у ході перекладацької роботи:

- прийоми прямого перекладу (дослівний переклад, калькування, запозичення);

- прийоми непрямого перекладу (еквіваленція, транспозиція, адаптація та модуляція) [36].

Доволі змістовною також є класифікація трансформацій І. Сіняговської, яку ми і візьмемо за основу у нашій магістерській роботі (рис. 1.2). Так, дослідниця поділяє усю сукупність перекладацьких трансформацій на три типи:

- граматичні (перестановки, опущення і додавання, членування та об'єднання речень, а також заміни);
- стилістичні (описовий переклад, компенсація, адаптація та модуляція);
- лексичні (калькування, конкретизація та генералізація, транслітерація і транскрибування, антонімічний переклад) [25, с. 91].

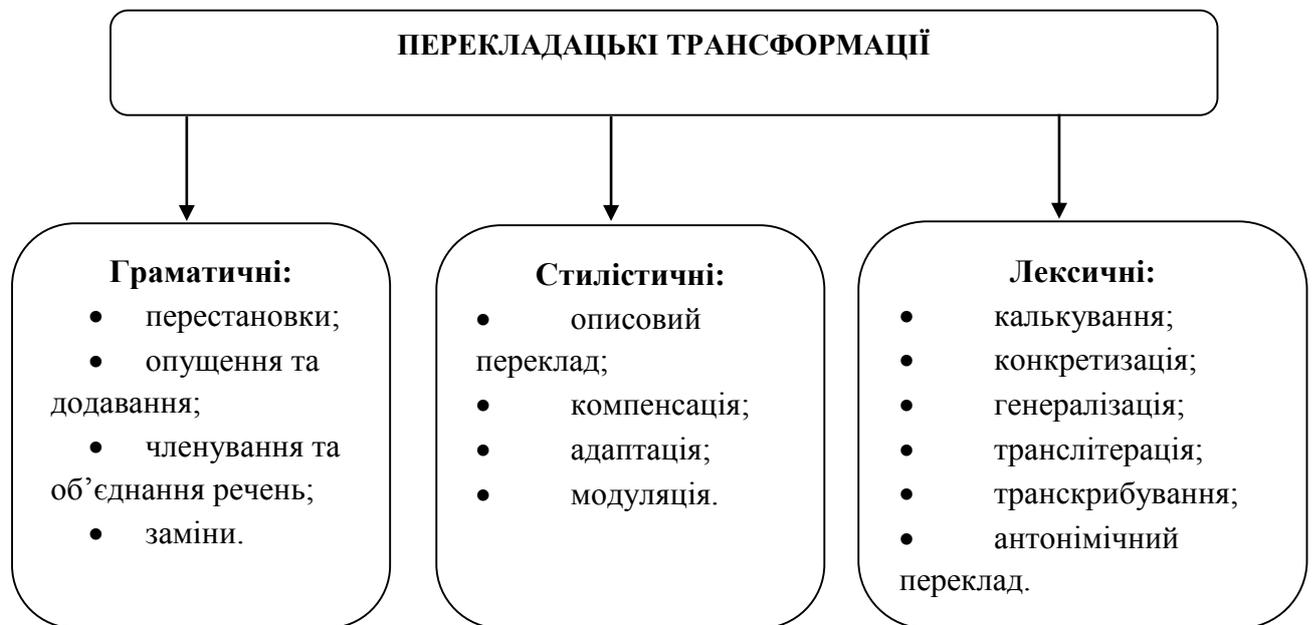

Рис. 1.2. – Міжмовні трансформації

Розглянемо названі вище види трансформацій більш детально. Так, перестановка – це зміна розташування мовних елементів (слів, словосполучень чи частин складного речення) у тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу [5, с. 523].

Додаванням називають лексичні збільшення, що обумовлені формальною невиразністю семантичних компонентів словосполучення у вихідній мові, а опущенням – відсутність якого-небудь члена речення

(словосполучення), що сприймається як нульове його вираження [18, с. 112]. Трансформація заміни означає, що одна одиниця (слово, словосполучення чи речення) у вихідній мові замінюється на іншу у мові перекладу, аби задовольнити потреби адекватності [13, с. 146].

Описовий переклад – це така трансформація, при якій одиниця мови оригіналу замінюється словосполученням чи реченням, яке описує її значення мовою перекладу [12, с. 89]. Компенсацією є додавання необхідних мовних одиниць, що втрачаються при перекладі, або котрі зовсім неможливо передати. У свою чергу, адаптація – це такий прийом, що націлений на відтворення інформації, котра є чужою та незрозумілою для носіїв мови перекладу (це можуть бути певні реалії, стійкі вирази, що характерні для мови оригіналу) [2, с. 35].

Модуляція (або смисловий розвиток) – це заміна слова або словосполучення мови оригіналу на слово або словосполучення мовою перекладу, значення якого можна вивести логічним шляхом із початкового значення [12, с. 88].

Калькуванням В. Карабан називає заміну складових частин слова чи словосполучення прямими відповідниками у мові перекладу [11]. Транслітерація полягає у запозиченні графічної форми слова, а транскрибування – звукової форми слова [2, с. 33].

Генералізація – це заміна одиниці мови оригіналу, що має вузьке значення, одиницею на мові перекладу з більш широким предметно-логічним значенням. Конкретизація, у свою чергу, – це трансформація, що є зворотною до генералізації, тобто такий спосіб перекладу, при якому відбувається заміна слова чи словосполучення з більш широким значенням на слово у перекладі з більш вузьким значенням [15, с. 50].

І, нарешті, прийом антонімічного перекладу полягає у використанні при перекладі слова або словосполучення, що має значення, протилежне до значення відповідного слова чи словосполучення, вжитого в оригіналі [21, с. 98].

Отже, перекладацька трансформація – це перетворення або ж заміна, що відбувається у просторі двох мов, перефразування та перебудова оригінального тексту, кінцевою метою чого є досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності. Перекладацькі трансформації поділяються на три типи: граматичні (перестановки, опущення і додавання, членування та об'єднання речень, а також заміни), стилістичні (описовий переклад, компенсація, адаптація та модуляція), а також лексичні (калькування, конкретизація та генералізація, транслітерація і транскрибування, антонімічний переклад).

Висновки до 1 розділу

Суспільно-політичним текстом є такий спосіб комунікації, метою якого є вплив на потенційну аудиторію задля навіювання певних намірів, настроїв чи установок, що здійснюється особою (групою осіб), які займаються політичною діяльністю.

При створенні суспільно-політичних текстів варто враховувати саме соціальний аспект комунікації як один із факторів успіху того чи іншого політика. Суспільно-політичні тексти, основними функціями яких є не лише інформування, але і вплив на аудиторію, мають важливе значення у житті будь-якого суспільства, адже практично кожен громадянин прямо чи опосередковано приймає участь у політичному житті своєї країни, піддаючись при цьому впливу зі сторони влади.

Характерною рисою суспільно-політичного тексту є те, що він покликаний, перш за все, задля того, що висловити власну точку зору із того чи іншого питання, створити певний настрій, спростувати деякі погляди, закріпити прихильність до яких-небудь принципів тощо. Іншими словами, суспільно-політичні тексти призначені для агітаційно-пропагандистського впливу на аудиторію, саме тому текстам суспільно-політичного характеру (у тому числі, й англомовним) властива полемічність, висока тональність, а специфіка стилю подібного роду текстів полягає у поєднанні елементів наукового мовлення та різноманітних засобів емоційності та образності. Тож специфіка англомовних суспільно-політичних текстів полягає у наявності в них значної кількості політичної термінології, евфемізмів, метафор, реалій, неологізмів, сленгу, а також порівнянь.

Перекладацька трансформація – це перетворення або ж заміна, що відбувається у просторі двох мов, перефразування та перебудова оригінального тексту, кінцевою метою чого є досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності. Перекладацькі трансформації поділяються на три типи: граматичні (перестановки, опущення і додавання, членування та об'єднання речень, а також заміни), стилістичні (описовий переклад, компенсація, адаптація та модуляція), а також лексичні (калькування, конкретизація та генералізація, транслітерація і транскрибування, антонімічний переклад).

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

2.1 Граматичні трансформації при відтворенні англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою

Аналіз трансформацій, що були використані для відтворення англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою, ми здійснили на основі текстів новин на сайті BBC News [30] та їх перекладів на сайті BBC-Україна [29].

BBC News – це операційний підрозділ компанії Бі-бі-сі (BBC), що відповідає за збір та трансляцію новин та подій в усьому світі. Цей відділ є найбільшою у світі новинною організацією, який щодня транслює близько 120 годин теле- і радіомовлення, а також висвітлює новини в Інтернеті. BBC News містить 50 зарубіжних новинних бюро з більш ніж 250 кореспондентами по всьому світу. Річний бюджет відділу перевищує 350 млн. фунтів стерлінгів; у ньому працює 3500 співробітників, 2000 з яких – журналісти. Новинне бюро BBC є і в нашій країні [31].

Рис. 2.1. – Логотип компанії «BBC News»

Відділ української служби міжнародної медіакорпорації BBC спочатку виник як україномовне радіо під назвою «BBC Україна». Мовлення радіостанції розпочалося 1 червня 1992 року і завершилося 29 квітня 2011 року. З моменту заснування і до квітня 2007 року «BBC Україна» використовувала короткі хвили для трансляції на більшості території України. Після припинення мовлення на коротких хвилях радіостанція стала доступною у формі аудіо-подкастів на веб-сайті «bbc.ua», а також в ефірному AM/MW мовленні на середніх хвилях як самостійна радіостанція «BBC Україна» у Харківській та Київській областях, а також на ефірах різних українських радіостанцій-партнерів, таких як радіо Ера та інші. У січні 2011 року BBC оголосила про намір закрити «BBC Україна», а 29 квітня 2011 року відбувся останній прямий радіоефір україномовної служби радіостанції BBC.

Після закриття радіостанції «BBC Україна» залишився тільки україномовний сайт новин BBC News Україна (англ. BBC News Ukrainian) [29]. Цей сайт публікує контент у формі новинної стрічки на сайті «bbc.ua» та у вигляді телевізійних новин на сайті «bbc.ua» та YouTube-каналі «BBC News Україна», а також у трансляціях на партнерських телеканалах. Спочатку це був телеканал «hromadske» (у 2018 – 2020 роках), а після закриття телеканалу «hromadske» у 2020 році трансляції перейшли на телеканал «espresso.tv» (із 2020 року й до сьогоднішнього дня).

У березні 2012 року на сайті «bbc.ua» був доданий також російськомовний розділ «BBC News Україна» (англ. BBC News Ukrainian (in Russian)). Проте 24 лютого 2022 року, після початку повномасштабного вторгнення росії до України, сайт «bbc.ua» припинив публікацію російськомовних новин, а 4 жовтня 2022 року російськомовний розділ BBC News Україна був повністю видалений з сайту [31].

Тож ми здійснили короткий огляд компаній «BBC News» [30] та «BBC News Україна» [29], а тепер проаналізуємо, які види граматичних трансформацій були застосовані для відтворення англомовних новинних текстів українською мовою.

Нагадаємо, що у попередньому розділі магістерської роботи ми визначили, що основними граматичними трансформаціями є такі:

- перестановки;
- опущення та додавання слів і словосполучень;
- членування та об'єднання речень;
- різного роду заміни.

Тож проаналізуємо, як часто при перекладі суспільно-політичних текстів на сайті «BBC News» застосовувалися трансформації *перестановки*:

«I had the lives of people in my hands», he says. – «Життя людей були у моїх руках», – каже він.

Як можемо побачити, у цьому прикладі у кінці речення слова «він каже» змінили при перекладі місцями.

Mahmoud could not understand why his neighbourhood had become a target. – Махмуд не міг зрозуміти, чому мішенню став саме його район.

У другій частині цього речення також слова під час перекладу переставили місцями.

*Since Russia's invasion of Ukraine last year, FMF has been used to send around \$4bn of military aid to Kyiv. – Після вторгнення Росії в Україну минулого року **Київ** за цією програмою вже отримав 4 мільярди доларів військової допомоги.*

А в цьому прикладі були здійснені перестановки слів на початку речення, а також, як бачимо, назва української столиці в оригіналі стоїть в кінці речення, а у перекладі – в середині.

*The dream started to come true in 1960, when Streisand entered a talent contest at a **Manhattan gay bar**. The prize was \$50 and a free dinner – and Streisand needed both.* – Перший успіх прийшов у 1960 році. Стрейзанд взяла участь у конкурсі талантів у **гей-барі на Мангеттені**, де переможцю обіцяли 50 доларів та безкоштовну вечерю.

У вищезазначеному прикладі також при перекладі назви бару було здійснено перестановку слів.

*The spat gave fuel to claims by Musk critics that he is quick to acquiesce to the demands of other countries, **even when they are US adversaries**.* – Конфлікт підживив твердження критиків Маска про те, що він швидко погоджується на вимоги інших країн, **навіть якщо вони є супротивниками США**.

Як можемо побачити, у цьому випадку у кінці речення при перекладі два останні слова переставили місцями.

***The Starlink claim** – that the entrepreneur «secretly told his engineers to turn off coverage» to prevent a Ukrainian sneak attack on the Russian naval fleet in Crimea – **concerned US allies**.* – **Твердження Starlink** про те, що підприємець «таємно сказав своїм інженерам вимкнути мережу», щоб зірвати атаку України на російський військово-морський флот у Криму, **стурбували союзників США**.

У цьому прикладі також на початку та у кінці речення при перекладі були здійснені перестановки слів.

The Isaacson book, however, claims elsewhere that, before Mr Musk made his decision, Russia's ambassador to the US «explicitly told him that a Ukrainian attack on Crimea would lead to a nuclear response». – **Водночас в іншому місці у книзі Айзексона йдеться, що перед тим, як Маск ухвалив рішення, посол Росії в США «прямо сказав йому, що український напад на Крим призведе до ядерної відповіді».**

Тут також, як можна побачити, на початку речення при перекладі було здійснено трансформацію перестановки.

*«elon musk told me he had spoken with putin and the kremlin directly about ukraine. he also told me **what the kremlin's red lines were**», he wrote.* – «Ілон Маск сказав мені, що розмовляв з Путіним і Кремлем безпосередньо про Україну. Він також розповів мені, **які червоні лінії є у Кремля**», – написав він.

Як бачимо у цьому фрагменті новин також у кінці речення перекладач переставив місцями слова, для більш зручного сприйняття тексту українським читачем.

*Since 2017 or 2018, **however**, the billionaire has begun to caricature his public persona, he says.* – **Проте** з 2017 – 2018 років мільярдер почав робити свій публічний імідж дедалі більш карикатурним, **вважає він**.

У цьому прикладі, як можна побачити, переставили слово «however», яке у перекладі стоїть на початку речення, а також здійснили перегрупування слів у кінці висловлювання.

White House security spokesman John Kirby said those gains were made in the past 72 hours south of Zaporizhzhia. – **Речник Білого дому з питань безпеки Джон Кірбі заявив, що українські військові досягли успіхів за останні 72 години на територіях на південь від Запоріжжя.**

Тут також на початку речення перекладач, відтворюючи текст українською, здійснив перегрупування слів.

Ukraine's Foreign Minister Dmytro Kuleba told CNN that Kyiv's forces were advancing, but «it's a tough fight». – **Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба повідомив CNN, що українські війська наступають, але «це важкий бій».**

У вищевказаному прикладі також було застосовано перестановку слів при передачі назви посади офіційної особи.

*«I would recommend all critics to shut up, come to Ukraine and **try to liberate one square centimetre by themselves**», he said at a meeting of EU foreign ministers in Spain.* – «Я б рекомендував усім критикам замовкнути, приїхати в Україну

і спробувати самотійно звільнити один квадратний сантиметр», - сказав він на зустрічі міністрів закордонних справ ЄС в Іспанії.

Як бачимо, у виділених фрагментах речення також при перекладі було здійснено перестановку слів місцями.

Russian officials said three Ukrainian drones targeting the bridge linking Crimea to the Russian mainland had been destroyed in the early hours of Saturday morning. – Російські чиновники стверджують про знищення вранці у суботу трьох українських безпілотників, які націлювалися на Керченський міст, що сполучає Крим із материковою частиною Росії.

У цьому прикладі, як можемо побачити, у виділених нами фрагментах при перекладі також було застосовано трансформацію перестановки.

President Putin told pupils on Friday, at the start of the school year, that Russia's triumph in World War Two proved that their nation was invincible. – У п'ятницю, на початку навчального року, президент Путін сказав учням, що перемога Росії у Другій світовій війні довела, що їхня нація непереможна.

Тут так само, як і в попередньому прикладі, у виділених фрагментах тексту при перекладі було здійснено перегрупування слів.

Russia's military also announced on Friday that it had put a new strategic nuclear missile system, called Sarmat, «on combat duty». – Російські військові також оголосили в п'ятницю, що поставили на «бойове чергування» новий стратегічний ядерний ракетний комплекс під назвою «Сармат».

У цьому прикладі під час перекладу перестановці піддалися такі словосполучення як «called Sarmat» та «on combat duty».

In the back of one van is five-month-old Sofiia, cradled in the arms of her mother, Tetiana. Their neighbourhood was shelled that morning. – У кузові одного з мікроавтобусів п'ятимісячна Софійка сидить на руках у матері Тетяни. Того ранку їхній район обстріляли.

Як можемо побачити у цьому прикладі, перестановки слів були здійснені у другій частині висловлювання.

*Along the front, stretching from Lyman to Kupiansk, **Russia's gains don't amount to much – yet.** – На фронті, що тягнеться від Лиману до Куп'янська, **успіхи Росії поки що незначні.***

Тут також у кінці речення при перекладі були здійснені перегрупування слів.

*There has been a dramatic rise in Ukraine's number of dead, **according to new estimates by unnamed US officials.** – За новими оцінками неназваних американських чиновників, в Україні різко зростає кількість загиблих на війні.*

У цьому випадку під час перекладу було здійснено перестановку частин речення місцями.

*The UN has recorded 9,177 civilian deaths **to date.** – Крім того, **на сьогодні** ООН зареєструвала 9177 смертей серед цивільних.*

У вказаному прикладі при перекладі було здійснено перестановку словосполучення «to date» (в оригіналі воно знаходиться в кінці речення, а у перекладі – майже на початку).

*At one such graveside, **31-year-old Oksana weeps alone.** – На одній з таких могил **самотньо плаче 31-річна Оксана.***

У цьому реченні, як бачимо, при перекладі були поміняні місцями (переставлені) виділені словосполучення.

*«They were accepted during the Covid [pandemic], and **then Russia's full-scale invasion happened,** so they were never really in class offline. It's a little bit sad». – «Вони вступили під час ковіду, а **потім відбулося повномасштабне вторгнення Росії,** тому вони ніколи не навчалися офлайн. Це трохи сумно», - каже вона.*

Тут також у виділеному фрагменті речення під час перекладу було здійснено перестановку слів.

*Before the war, **Stephan says** travel was important to him - he's been across Europe, to the US, even to some parts of Asia. – **Стефан каже,** що до війни*

подорожі були важливою частиною його життя: він побував у Європі, у США та Азії.

У цьому прикладі перекладач переставив словосполучення «Stephan says», адже в оригіналі воно стоїть не на початку речення, а у перекладі – навпаки.

No-one came to treat him, according to Dyblenko, and the man died, aged 53. – **За словами Дибленка, його ніхто не прийшов лікувати, і 53-річний чоловік помер.**

Як бачимо, у цьому прикладі також перестановці піддалися виділені фрагменти речення.

On my phone, he watched for the first time a video of his swap, which had been published by the Ukrainian government. – **На моєму телефоні він вперше побачив відео свого обміну, яке оприлюднила українська влада.**

На нашу думку, у цьому реченні при перекладі місцями переставили слово «watched» та словосполучення «for the first time».

Kuzia says: «One shot, one target». – **«Один постріл – одна ціль», - розповідає Кузя результатом завдання.**

Тут, очевидно, при перекладі було здійснено перестановку словосполучення «Kuzia says», а також самі слова у цьому словосполученні.

Наведемо також приклади членування та об'єднання речень:

Some had time to grab pre-packed bags as they left their homes, with items like spare clothing, water, phones and first aid kits. Others did not. – **Деяко встиг захопити спаковані заздалегідь сумки з предметами першої необхідності, а інші не встигли й цього.**

The \$80m is not a loan. It comes from American taxpayers. – **Річ у тім, що 80 млн доларів, про які йдеться, – це не позика, це гроші американських платників податків.**

Як бачимо, у цих випадках два речення при перекладі об'єднали в одне.

While fury is Beijing's default response to any military support for Taiwan, this time something was different. – **Пекін відреагував на це негативно, як він**

завжди робить у подібних випадках. Але цього разу ситуація відрізняється від звичайної.

А в цьому випадку, навпаки, при перекладі з одного речення утворили два.

In Washington there is a strong sense that Taiwan is running out of time to reform and rebuild its military. So, the US is also starting to retrain Taiwan's army.
– У Вашингтоні переконані, що в Тайваня не залишилось часу для реформування й відновлення своїх збройних сил, тому США теж долучились до їх перепідготовки.

Тут так само, як і в попередніх прикладах, при перекладі було об'єднано два речення в одне.

Suddenly, Streisand was a «Babylonian queen» whose profiles were laced with superlatives – 250 million records sold, 10 Golden Globe awards, five Emmys and two Oscars, for acting and songwriting. – Рантково Стрейзанд перетворилася з «короткозорої газелі» на «вавилонську царицю», статті про яку були сповнені захоплених коментарів. Загалом, після 250 млн проданих платівок, 10 премій «Золотий глобус», п'яти «Еммі» та двох «Оскарів», дивуватися такій зміні настроїв не доводиться.

Leaving home at 16, she took a job as a clerk, while working weekend shifts as a theatre usher, so she could keep up with Broadway's latest shows. – Стрейзанд пішла з дому у 16 років і влаштувалася на роботу секретаркою. А у вихідні дні вона підробляла касиркою у театрах на Бродвеї, щоб бути в курсі найпопулярніших шоу.

Як бачимо, у цих прикладах із одного речення при перекладі утворили два.

The dream started to come true in 1960, when Streisand entered a talent contest at a Manhattan gay bar. The prize was \$50 and a free dinner - and Streisand needed both. – Перший успіх прийшов у 1960 році. Стрейзанд взяла участь у конкурсі талантів у гей-барі на Мангеттені, де переможцю обіцяли 50 доларів та безкоштовну вечерю.

У цьому випадку відбулося відразу і об'єднання речень в одне, і членування речень.

Overall Russia's casualties are far greater, some 120,000 dead according to the latest US estimate. – Загалом втрати росіян у війні проти України – значно більші за українські. За останніми оцінками США, вони становлять близько 120 000 убитими.

The prisoner swaps between Ukraine and Russia are a rare diplomatic achievement in the war and more than 2,500 Ukrainians have been released since the start of the conflict. – Обмін між Україною й Росією – рідкісне дипломатичне досягнення. З початку широкомасштабного вторгнення РФ вдалося звільнити понад 2500 українців.

Ghost, the sniping team's commander, takes us to the place he calls the «edge of existence» – their base on the outskirts of the city. – Командир снайперської групи з позивним «Привид», веде нас до їхньої бази на околиці міста. Він називає його «на краю прірви життя».

У цих трьох прикладах перекладач при відтворенні суспільно-політичного тексту з одного речення робить два окремих.

On tonight's mission he'll be accompanied by Taras, his spotter. Kusch is the driver – who'll bring them as close as possible to the front line. – Сьогодні його супроводжує коригувальник Тарас та водій Куш, який підвезе їх якомога ближче до лінії фронту, а звідти – майже два кілометри пішки до позиції.

А тут, як можемо побачити, із двох речень під час перекладу утворюється одне – велике.

Також наведемо приклади додавання та опущення слів при перекладі:

«I'm calling from Israeli intelligence. We have the order to bomb. You have two hours». – Ми отримали наказ бомбити. У вас є дві години.

Як можемо побачити, у цьому випадку перекладач опустив ціле речення – «I'm calling from Israeli intelligence».

But his account reveals the panic and anguish of a Palestinian community as they watched their homes and everything they love blow up around them. – Але його

історія демонструє паніку та страждання палестинської громади, яка **змушена** була спостерігати, як їхні будинки та **все, що вони люблять**, вибухають навколо них.

У цьому прикладі для відтворення вказаного фрагменту українською, було здійснено граматичну трансформацію додавання слів.

The \$80m is not a loan. It comes from American taxpayers. – Річ у тім, що 80 млн доларів, про які йдеться, – це не позика, це гроші американських платників податків.

У вищевказаному прикладі також було застосовано трансформацію додавання словосполучення «річ у тім».

*The dream started to come true in 1960, when Streisand entered a talent contest at a Manhattan gay bar. The prize was \$50 and a free dinner – **and Streisand needed both**. – Перший успіх прийшов у 1960 році. Стрейзанд взяла участь у конкурсі талантів у гей-барі на Мангеттені, де переможцю обіцяли 50 доларів та безкоштовну вечерю.*

Тут, як можемо побачити, під час перекладу було опущено частину речення – «and Streisand needed both».

*The experience contributed to the stage fright that stopped Streisand playing concerts for 27 years. – **Хай там як**, але цей досвід посилив її страх перед сценою, причому настільки, що вона протягом 27 років взагалі не давала концертів.*

У цьому прикладі, як бачимо, під час перекладу було додано словосполучення «хай там як».

*The home side took the lead in the 34th minute but the players were marched off the pitch again early in the second half. – Господарі **поля** повели рахунок на 34-ій хвилині, але на початку другого тайму гравцям знову довелося піти з поля.*

Як можемо побачити, у цьому випадку під час перекладу було додано слово «поле».

Narendra Modi can count him as «a fan». – Нарендра Моді може вважати його своїм «фанатом».

У цьому прикладі також під час перекладу було здійснено трансформацію додавання слова «своїм».

Similar entreaties have come from Italian Prime Minister Giorgia Meloni in June and Turkish President Recep Tayyip Erdogan this past Sunday in New York. – Подібні заклики лунали **також** від прем'єрки Італії Джорджи Мелоні в червні та президента Туреччини Реджепа Таїпа Ердогана минулої неділі в Нью-Йорку.

Тут, як і в попередніх двох прикладах, під час перекладу було здійснено трансформацію додавання слова «також».

«elon musk told me he had spoken with putin and the kremlin directly about ukraine. he also told me what the kremlin's red lines were», he wrote. – «Ілон Маск сказав мені, що розмовляв з Путіним і Кремлем безпосередньо про Україну. Він також розповів мені, які червоні лінії є у Кремля», - написав він.

У цьому, вже описуваному нами перед цим, прикладі, було під час перекладу додано дієслово «є», та прийменник «у».

Since 2017 or 2018, however, the billionaire has begun to caricature his public persona, he says. – Проте з 2017-2018 років мільярдер почав робити свій публічний імідж **дедалі більш** карикатурним, вважає він.

У вказаному прикладі теж було застосовано прийом додавання слів.

Mr Cohen says the fact that Mr Musk and other unelected moguls can make unilateral decisions with significant geopolitical consequences is a warning about wealth concentration and waning democracy. – Коен також твердить, що той факт, що Маск та магнати можуть приймати одноосібні рішення зі значними геополітичними наслідками, є попередженням **для світу** про концентрацію багатства **в руках окремих людей** та занепад демократії.

А в цьому прикладі, як ми можемо побачити, було застосовано як опущення слів («Mr»), та і їх додавання.

White House security spokesman John Kirby said those gains were made in the past 72 hours south of Zaporizhzhia. – Речник Білого дому з питань безпеки Джон Кірбі заявив, що українські військові досягли успіхів за останні 72 години на територіях на південь від Запоріжжя.

На нашу думку, тут також для уточнення при перекладі було здійснено додавання слів.

Russian forces had seized the Crimea peninsula and much of Ukraine's Donbas region in 2014. – Російські війська захопили півострів Крим і частину українського Донбасу ще в 2014 році.

Тут також перекладач додав при відтворенні речення українською слова «ще» та «році».

Since the war's start they say they have saved some 17,000 people. – За їхніми словами, з початку війни їм вдалося врятувати близько 17 тисяч.

А в цьому випадку під час перекладу було опущене слово «people».

Beside them in the now-packed van is her grandfather, who didn't give his name. – Поруч з ними у заповненому фургоні сидить її дідусь.

Тут також було опущено при перекладі частину речення – «who didn't give his name».

Antonina Semenivna, 72, says she'll risk staying for now. – Однак 72-річна Антоніна Семенівна каже, що поки що ризикне залишитись.

У вказаному прикладі, на нашу думку, в українському відповіднику було додане слово «однак».

But for Antonina and her neighbours, they mean everything. – Але для Антоніни та її сусідів все, що там відбувається, має життєве значення.

У цьому випадку також при перекладі було додане ціле словосполучення.

At her cluttered desk outside the mortuary's heavy door, she sits, pen in hand. It is her job to record the particulars of the fallen. – Вона сидить за столом перед важкими дверима моргу з ручкою у руці. Її робота – фіксувати дані про полеглих.

Тут під час перекладу було виконано трансформацію опущення слів у реченнях.

The UN has recorded 9,177 civilian deaths to date. – Крім того, на сьогодні ООН зареєструвала 9177 смертей серед цивільних.

У вищевказаному прикладі було застосовано трансформацію додавання словосполучення «крім того».

*He was killed during Ukraine's previous counter-offensive, near the city of Iziium in November **when a missile from a Russian helicopter struck his convoy.** – Він загинув у листопаді, під час наступу ЗСУ під Ізюмом.*

Як можемо побачити, тут під час перекладу було здійснено трансформацію опущення цілої частини речення, у якій ідеться про те, яким чином загинув військовослужбовець.

*On 1 August, the brigade's sergeant major and two other sergeants were killed **in a single Russian mortar strike.** – 1 серпня в його бригаді загинув головний сержант і два інші сержант.*

У цьому випадку також було опущено при перекладі ту частину речення, у якій деталізується яким чином загинули солдати.

*But ultimately he realised he couldn't leave **his family and his friends.** – Але зрештою він зрозумів, що не зможе залишити сім'ю та друзів.*

Тут при перекладі було опущено слово «його».

*Before the war, Stephan says travel was important to him - he's been across Europe, to the US, even to **some parts** of Asia. – Стефан каже, що до війни подорожі були важливою частиною його життя: він побував у Європі, у США та Азії.*

Як можемо побачити, у цьому випадку теж було опущено словосполучення «some parts».

*He was first taken to a facility in Olenivka, a village in Donetsk, and, months later, sent to the prison in Taganrog, **in the Russian border region of Rostov, about 120km (74 miles) east of Mariupol.** – Спочатку його привезли в колонію в Оленівці на Донеччині, а за кілька місяців перевели до в'язниці в Таганрозі.*

У цьому прикладі під час перекладу було опущено цілу частину речення, у якій наводяться дані, у якій саме частині рф знаходяться українські військовополонені.

Ukrainian forces are trying to retake the city of Bakhmut in the country's east.
– Українські військові продовжують просуватися біля Бахмута, **але звільнення територій дається нелегко.**

Як можемо побачити у цьому прикладі, перекладач додає частину речення, щоб наголосити українському читачеві на тому, що нашим воїнам дійсно дуже важко відвойовувати кожен клаптик української землі.

Kuzia says: «One shot, one target». – «Один постріл – одна ціль», - розповідає Кузя **результат завдання.**

Тут перекладач також застосовує трансформацію додавання словосполучення «результат завдання».

*One small team of snipers won't win **this** war, or even take back Bakhmut.* – Одна маленька команда снайперів не виграє війну і навіть не поверне Бахмут.

У цьому випадку, як можемо побачити, було опущене слово «this».

Ну і нарешті, розглянемо приклади, коли перекладачі сайту новин «BBC News» використовували трансформацію заміни.

*The \$80m is not a loan. It **comes** from American taxpayers.* – Річ у тім, що 80 млн доларів, про які йдеться, – це не позика, це **гроші** американських платників податків.

Як можемо побачити, у цьому випадку було застосовано трансформацію заміни (дієслово «comes» замінюється на іменник «гроші»).

*Leaving home at 16, she took a job as a clerk, while working weekend shifts as a theatre usher, so she could keep up with Broadway's **latest** shows.* – Стрейзанд пішла з дому у 16 років і влаштувалася на роботу секретаркою. А у вихідні дні вона підробляла касиркою у театрах на Бродвеї, щоб бути в курсі **найпопулярніших** шоу.

У цьому випадку, як можемо побачити, під час перекладу було замінено слово «latest» («останні») на слово «найпопулярніші».

*The BBC's Quentin Sommerville **has been** on the front line in the east, where the grim task of counting the dead has become a daily reality. – Кореспондент BBC Квентін Соммервіль **зараз** на передовій на сході країни, де підрахунок загиблих став сумною повсякденністю.*

Тут, на нашу думку, було застосовано трансформацію заміни часу (минулий час замінюється на теперішній).

Тож проаналізуємо тепер у відсотковому співвідношенні використовувані граматичні трансформації при перекладі англомовних суспільно-політичних текстів (рис. 2.2).

Таким чином, як ми можемо побачити, найбільш частотними граматичними трансформаціями при перекладі англомовних суспільно-політичних текстів були перестановки, а також додавання слів. На нашу думку, це викликано тим, що перестановки це звичний та найбільш частотний прийом в англо-українському перекладі через відмінність у побудові висловлювань у двох мовах, а додавання слів застосовувалися для уточнення інформації українському читачеві. Найменш частотними випадками були об'єднання речень і заміни.

Рис. 2.2. – Відсоткове співвідношення використаних граматичних трансформацій при відтворенні англійських суспільно-політичних текстів українською мовою

2.2 Лексичні трансформації при перекладі англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою

Нагадаємо, що лексичними трансформаціями є такі:

- калькування;
- конкретизація;
- генералізація;
- транслітерація;

- транскрибування;
- антонімічний переклад.

Наведемо приклади калькування із нашого дослідження:

Mahtoud asked the voice on the phone to fire a warning shot to prove this was real. – Махмуд попросив голос у телефоні зробити попереджувальний постріл, щоб довести, що це правда.

The world embraced the Chinese economy, and the US thought trade and investment would secure peace in the Taiwan Strait. – Світ прийняв китайську економіку, і США вважали, що торгівля й інвестиції забезпечать мир у Тайванській протоці.

Their deployment has not been independently confirmed. – Їхнє розміщення не було незалежно підтверджено.

Volunteering and donations are all good, but I want to be a part of it, a part of our victory in the future. – Волонтерство й донати – це добре, але я хочу бути частиною цього, частиною нашої перемоги в майбутньому.

Ukrainian soldiers at the front line say Russia's ability to absorb pain appears limitless. – Українські солдати на передовій кажуть, що здатність Росії поглинати біль видається безмежною.

Anna explains that some of the current students have never attended a class here in person. – Анна пояснює, що деякі з нинішніх студентів ніколи не відвідували заняття особисто.

That was a motivation to take part in the project. – Це була мотивація взяти участь у проєкті.

I'm very grateful for that. – Я дуже вдячний за це.

We're not killing people, we're destroying the enemy. – Ми не вбиваємо людей, ми знищуємо противника.

Трансформації генералізації і конкретизації були застосовані у таких випадках:

*As **he** left his building and crossed the road, looking for a safe place, his phone lit up. – Коли **Махмуд** вийшов з будинку та переходив дорогу, шукаючи безпечне місце, його телефон засвітився.*

У цьому випадку займенник «he» замінюється на ім'я – «Махмуд», таким чином, перекладач конкретизує, хто саме врятував себе та своїх сусідів від ізраїльського обстрілу.

*During this **conflict**, the Israeli military has phoned Gazans sometimes to warn them ahead of air strikes – Mahmoud's account gives an insight into one such phone call in an unprecedented level of detail. – Під час цієї **війни** ізраїльські військові іноді дзвонили жителям Гази, щоб попередити їх про авіаудари – й Махмуд в деталях розповів про один такий дзвінок.*

Тут також під час перекладу відбувається конкретизація слова «conflict», адже те, що відбувається між Ізраїлем та Палестиною, не можна назвати узагальнено конфліктом, це дійсно справжня війна.

*Some had time to grab pre-packed bags as they left their homes, **with items like spare clothing, water, phones and first aid kits**. Others did not. – Дехто встиг захопити спаковані заздалегідь сумки з **предметами першої необхідності**, а інші не встигли й цього.*

У цьому прикладі ми можемо спостерігати генералізацію, адже в оригіналі уточнено, які саме речі першої необхідності взяли з собою люди, а у перекладі – просто сказано про це узагальнено.

*«I have to become famous», she told herself, «just so I can **get someone else to take my bed**». – «Я маю стати знаменитою, - сказала вона сама собі. - Хоча б для того, щоб **найняти людину**, яка заправлятиме мені ліжко».*

Ми вважаємо, що у цьому випадку перекладачем було використано прийом конкретизації, адже в оригіналі співачка говорить, що буде «просити когось іншого» доглянути за нею у старості, а в перекладі конкретизується, що вона збирається найняти людину, тобто платити їй за це гроші.

*«Suddenly, Streisand was a «Babylonian queen» whose **profiles** were laced with superlatives – 250 million records sold, 10 Golden Globe awards, five Emmys*

and two Oscars, for acting and songwriting. – Рантowo Стрейзанд перетворилася з «короткозорої газелі» на «вавилонську царицю», статті про яку були сповнені захоплених коментарів. Загалом, після 250 млн проданих платівок, 10 премій «Золотий глобус», п'яти «Еммі» та двох «Оскарів», дивуватися такій зміні настроїв не доводиться.

У цьому випадку ми теж вважаємо, що було застосовано прийом генералізації, адже термін «profile» перекладається як «нарис чи стаття біографічного характеру», а в українському відповіднику вжито просто узагальнене слово «стаття».

*Leaving home at 16, she took a job as a **clerk**, while working weekend shifts as a theatre usher, so she could keep up with Broadway's latest shows. – Стрейзанд пішла з дому у 16 років і влаштувалася на роботу **секретаркою**. А у вихідні дні вона підробляла касиркою у театрах на Бродвеї, щоб бути в курсі найпопулярніших шоу.*

На нашу думку, у цьому прикладі було використано прийом конкретизації: слово «клерк» («офісний працівник») було конкретизовано у «секретарку» (тобто, пояснюється, який це саме офісний працівник).

*Dnipro returned to playing their home games at the Dnipro Arena in September, after relocating to western Ukraine following Russia's full-scale invasion **of the country** in February 2022. – «Дніпро» повернувся до ведення домашніх ігор на «Дніпро-Арені» у вересні після переїзду на західну Україну через початок повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року.*

У цьому прикладі, на нашу думку, також було використано конкретизацію: уточнено, на яку саме країну напала росія у лютому 2022 року.

*Ukraine's Foreign Minister Dmytro Kuleba told CNN that **Kyiv's forces** were advancing, but «it's a tough fight». – Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба повідомив CNN, що українські війська наступають, але «це важкий бій».*

Ми вважаємо, що тут перекладач вжив прийом генералізації: словосполучення «сили оборони Києва» при перекладі звучить більш узагальнено – «українські війська».

«We continue to take kids away», he said. «The priority for evacuation is kids». – «Ми продовжуємо вивозити дітей. Вони – пріоритет при евакуації», - каже **Артур**.

Як можемо побачити, у цьому прикладі, як і в самому першому випадку, займенник «he» при перекладі замінюється на ім'я «Антон», тож конкретизується ім'я волонтера, який вивозить українських дітей з-під обстрілів.

*Her manicured nails are painted in **Ukrainian colours**. She wears a black T-shirt with the words «I'M UKRAINIAN» on the front.* – У неї **жовто-блакитний** манікюр і чорна футболка з написом «Я – УКРАЇНКА».

На нашу думку, у цьому прикладі теж було застосовано трансформацію конкретизації, а саме уточнено, що українські кольори – це кольори національного прапора, а не кольори прапора УПА, наприклад.

*The Russian government has not allowed any outside bodies, including the United Nations and the International Committee of the Red Cross, to visit the **facility** which before the war was used exclusively to hold Russian prisoners.* – Росія не дозволяє стороннім організаціям, включно з ООН та Міжнародним комітетом Червоного Хреста, відвідати це **СІЗО**, де до війни утримували виключно російських ув'язнених.

Тут також було застосовано прийом конкретизації, а саме уточняється у якому приміщенні тримають українських військовополонених.

*The prisoner swaps between Ukraine and Russia are a rare diplomatic achievement in the war and more than 2,500 Ukrainians have been released since the start of the **conflict**.* – Обмін між Україною й Росією – рідкісне дипломатичне досягнення. З початку **широкомасштабного вторгнення РФ** вдалося звільнити понад 2500 українців.

І знову ми можемо спостерігати, що прозахідні ЗМІ люблять замість гіркої правди використовувати політкоректне слово «конфлікт». Проте наш перекладач конкретизує, що це ніякий не конфлікт, а повномасштабне вторгнення росії на територію нашої держави.

The Ghosts, a team of about 20 soldiers, have been operating on the edges of Bakhmut for the past six months. – *Цей загін з приблизно 20 стрільців останні пів року діє на околицях Бахмута.*

У цьому прикладі під час перекладу було застосовано одночасно і конкретизацію, і генералізацію: так, назва загону передається просто узагальнено, натомість конкретизується, які саме це солдати – стрільці.

Окрім цього, наведемо приклади *транслітерації і транскрибування*:

Mahmoud could not understand why his neighbourhood had become a target. – *Махмуд не міг зрозуміти, чому мішенню став саме його район.*

It has been used to send billions more to Afghanistan, Iraq, Israel and Egypt and so on. – *Програму FMF використовували для багатомільярдної допомоги Афганістану, Іраку, Ізраїлю, Єгипту тощо.*

Тут було застосовано прийом транскрибування, адже в усіх випадках була передана звукова форма слова.

Narendra Modi can count him as «a fan». – *Нарендра Моді може вважати його своїм «фанатом».*

А у цьому випадку застосовано при перекладі саме транслітерацію, адже була запозичена графічна форма слова.

And though Mr Musk had just been in New York ahead of this week's United Nations General Assembly, Israeli PM Netanyahu flew to California for an AI conversation with him on Monday. – *І хоча Маск щойно був у Нью-Йорку перед Генасамблеєю ООН, прем'єр-міністр Ізраїлю Нетаньягу у понеділок спеціально прилетів до Каліфорнії, щоб поспілкуватися з ним про штучний інтелект.*

А тут, на нашу думку, були використані як прийом транслітерації, так і прийом транскрибування.

*Ukraine's Foreign Minister **Dmytro Kuleba** told CNN that Kyiv's forces were advancing, but «it's a tough fight».* – Міністр закордонних справ України **Дмитро Кулеба** повідомив CNN, що українські війська наступають, але «це важкий бій».

На нашу думку, тут при видворенні імені міністра закордонних справ України було застосовано транслітерацію.

Antonina Semenivna, 72, says she'll risk staying for now. – Однак 72-річна **Антоніна Семенівна** каже, що поки що ризикне залишитись.

Тут також, як ми вважаємо, було використано транслітерацію.

*The prisoner swaps between **Ukraine and Russia** are a rare diplomatic achievement in the war and more than 2,500 Ukrainians have been released since the start of the conflict.* – Обмін між **Україною й Росією** – рідкісне дипломатичне досягнення. З початку широкомасштабного вторгнення РФ вдалося звільнити понад 2500 українців.

А у цьому випадку, як ми вважаємо, при перекладі назви нашої та сусідньої країни було застосовано транскрибування.

Тож проаналізуємо у відсотковому співвідношенні, які з названих лексичних трансформацій були використані під час перекладу найчастіше (рис. 2.3).

Отже, як показали результати дослідження, найбільш частотними лексичними трансформаціями при перекладі англійських суспільно-політичних текстів українською мовою були конкретизація, транскрибування та калькування. Це можна пояснити тим, що українському перекладачеві потрібно було передати текст для читачів максимально точно та чітко, проте, через відмінність у двох мовах деякі слова можливо було передати за допомогою звукової форми слова, а не графічної. Також, саме для українського читача потрібно було конкретизувати деякі дані: імена, професії тощо. Найменш частотними у використанні були такі лексичні прийоми, як генералізація і транслітерація.

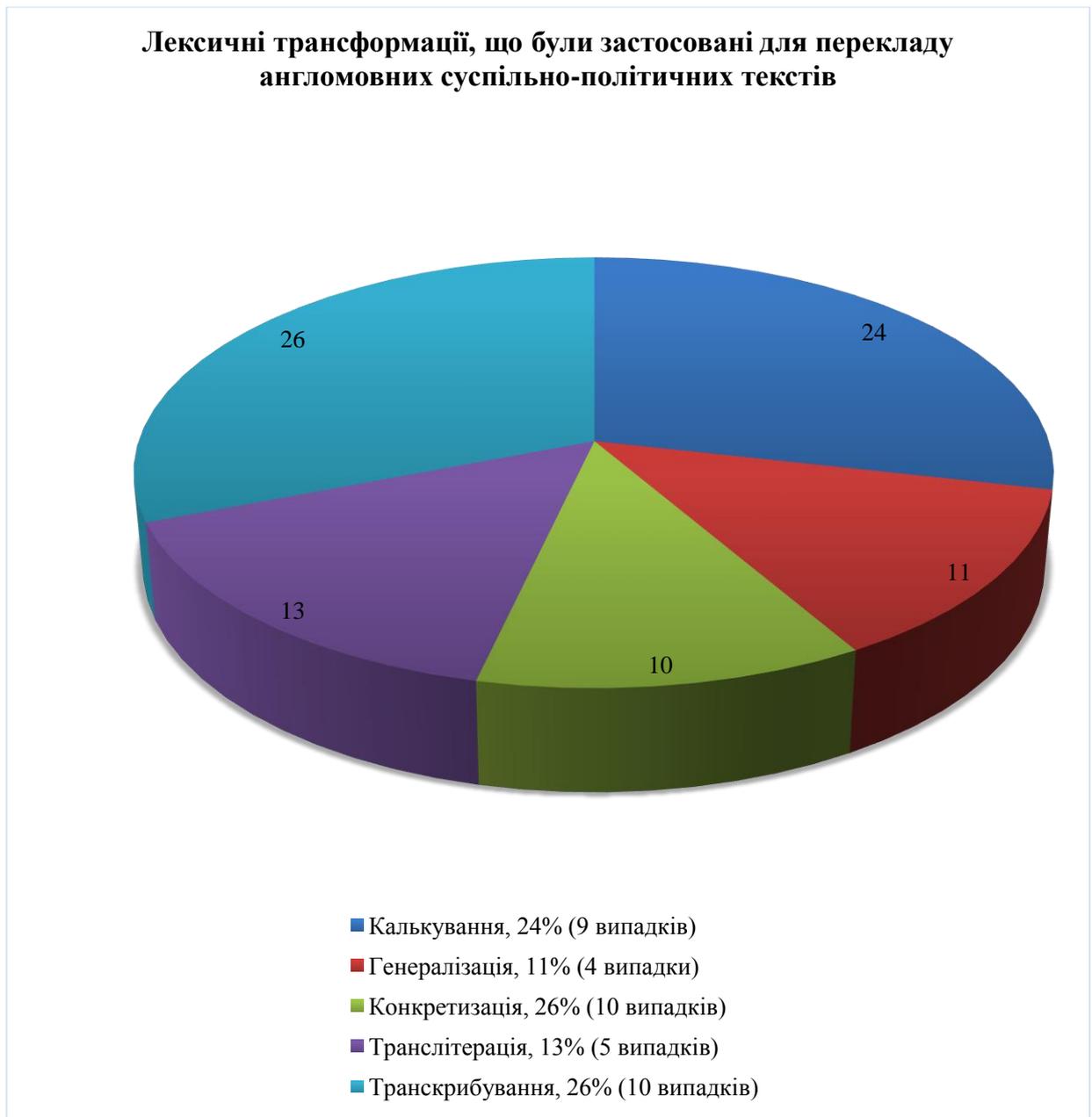

Рис. 2.3. – Відсоткове співвідношення лексичних трансформацій, що були застосовані для перекладу англомовних суспільно-політичних текстів українською мовою

2.3 Стилiстичнi трансформацiї при вiдтвореннi англомовних суспiльно-полiтичних текстiв українською мовою

Вiдповiдно до дослiдження, зробленого у теоретичному роздiлi магістерської роботи, до стилістичних трансформацій вiдносять:

- описовий переклад;
- компенсація;

- адаптація;
- модуляція.

Аналізуючи оригінальні новинні тексти та їх переклад українською мовою, ми побачили, що найбільш частотним було застосування трансформації модуляції (сміслового розвитку). Наведемо приклади із нашого дослідження:

We know that day many hundreds of people were left homeless as the Israeli army bombed at least 25 residential blocks housing hundreds of apartments, destroying an entire neighbourhood. – **Відомо**, що того дня багато сотень людей залишилися без даху над головою, оскільки ізраїльська армія розбомбила щонайменше 25 житлових будинків із сотнями квартир, знищивши цілий район.

У цьому випадку, на нашу думку, при перекладі наслідок («ми знаємо») був замінений причиною («нам відомо»). В українському відтворенні помітна стильова трансформація. Структуру речення змінено, щоб акцентувати увагу на наслідках події. Фраза «Відомо, що» вносить декларативний тон, підкреслюючи достовірність інформації, що передається. Крім того, використання «того дня» визначає часові рамки, створюючи більш безпосередній і обмежений у часі контекст.

Крім того, в українській версії використовується повторення фрази «багато сотень людей залишилися без даху над головою в той день», що підкреслює масштаби наслідків. Розширення деталей, як-от вказівка на «житлові будинки з сотнями квартир», сприяє більш докладному та яскравому опису руйнувань, завданих ізраїльською армією.

The dream started to come true in 1960, when Streisand entered a talent contest at a Manhattan gay bar. The prize was \$50 and a free dinner - and Streisand needed both. – **Перший успіх прийшов** у 1960 році. Стрейзанд взяла участь у конкурсі талантів у гей-барі на Мангеттені, де переможцю обіцяли 50 доларів та безкоштовну вечерю.

В українській версії помітно декілька стилістичних змін. По-перше, фраза «Мрія почала збуватися» перекладається як «Прийшов перший успіх», вносячи інший нюанс, зберігаючи суть досягнення. Заміна «взяв участь» на «взяв участь» свідчить про більш активну участь у конкурсі. Крім того, згадка про конкретний рік, 1960, зберігається в обох версіях, щоб підкреслити часовий контекст. Також у цьому прикладі, так само, як і в попередньому, наслідок («мрія почала збуватися») був замінений причиною («пришов перший успіх»).

У плані структурної трансформації речення про премію реорганізовано для чіткості та вільного мовлення українською мовою. Замість «Приз становив 50 доларів і безкоштовна вечеря – і Стрейзанд потребували обох», у перекладі деталі відокремлюються чіткіше: «де переможцю обіцяли 50 доларів і безкоштовну вечерю». Це коригування впорядковує інформацію та узгоджує з умовностями української структури речень.

*Earlier in the week, Ukraine's military said it had **captured** the village of Robotyne in the Zaporizhzhia region. – На початку тижня українські військові заявили, що **встановили контроль** над селом Роботине Запорізької області.*

А тут, навпаки, на нашу думку, причина («українські війська захопили територію») була замінена наслідком («ЗСУ встановили над нею контроль»). В оригінальному англійському тексті заява подана в минулому часі: «Українські військові заявили, що захопили село Роботине». Проте в українському відтворенні час змінено на теперішній: «українські військові заявили про встановлення контролю над селом Роботине».

*Ukraine gives no official toll of its war dead – the Ukrainian armed forces have reiterated that their war casualty numbers are a state secret – **but Margo knows the losses are huge.** – Втрати України у війні є державною таємницею, тому влада не називає кількість загиблих – **але Марго знає, що це – величезні цифри.***

У цьому прикладі також, на нашу думку причина (великі втрати серед наших військовослужбовців) була замінена на наслідок (великі втрати – великі цифри).

Twenty-three-year-old Andrii was killed in battle on 29 December 2022. – 23-річний Андрій загинув у бою 29 грудня 2022 року.

Ми вважаємо, що тут також має місце смисловий розвиток: причина замінена на наслідок.

«They were accepted during the Covid [pandemic], and then Russia's full-scale invasion happened, so they were never really in class offline. It's a little bit sad». – «Вони вступили під час ковіду, а потім відбулося повномасштабне вторгнення Росії, тому вони ніколи не навчалися офлайн. Це трохи сумно» – каже вона.

У цьому прикладі також була застосована трансформація модуляції: причина («студенти були прийняті до ВНЗ») замінена наслідком («вони вступили в університет»).

But none of them has been killed. – Але обійшлося без жертв.

Ми вважаємо, що у цьому прикладі теж має місце смисловий розвиток: причина («нікого не було вбито») замінена наслідком («обійшлося без жертв»).

Крім цього, у поодиноких випадках було застосовано і прийоми адаптації та описового перекладу. Наприклад:

Since Russia's invasion of Ukraine last year, FMF has been used to send around \$4bn of military aid to Kyiv. – Після вторгнення Росії в Україну минулого року Київ за цією програмою вже отримав 4 мільярди доларів військової допомоги.

Ми вважаємо, що у цьому випадку має місце застосування прийому адаптації (замість невідомої для українців програми «FMF», просто використали слово «програма»).

It has been used to send billions more to Afghanistan, Iraq, Israel and Egypt and so on. – Програму FMF використовували для багатомільярдної допомоги Афганістану, Іраку, Ізраїлю, Єгипту тощо.

А в цьому випадку перекладач замість слова «вона» (програма) вирішив додати ще і її назву, тобто він описав програму (описовий переклад). Використання «багатомільярдної допомоги» в українській версії додає рівень точності та акценту, узгоджуючи з формальними умовностями мови.

*We counted 36 craters in the morning here after two **incomings**... A horrifying scene», he said. – «Вранці після двох **прильотів** ми нарахували 36 кратерів... Жахлива сцена», – розповідає він.*

У цьому прикладі, як ми вважаємо, теж була застосована адаптація, адже «incoming» прямо перекладається як «попередження про обстріл», а перекладач його адаптував до наших реалій – «прильоти».

*Ghost, the sniping team's commander, takes us to the place he calls the «**edge of existence**» - their base on the outskirts of the city. – Командир снайперської групи з позивним «Привид», веде нас до їхньої бази на околиці міста. Він називає його «**на краю прірви життя**».*

Тут також, як ми вважаємо, перекладач адаптував вислів «edge of existence» до україномовних реалій, та переклав його як «на краю прірви життя».

Тож проаналізуємо вищесказане за допомогою діаграми (рис. 2.4).

Стилістичні трансформації, що були застосовані під час перекладу англійських суспільно-політичних текстів українською мовою

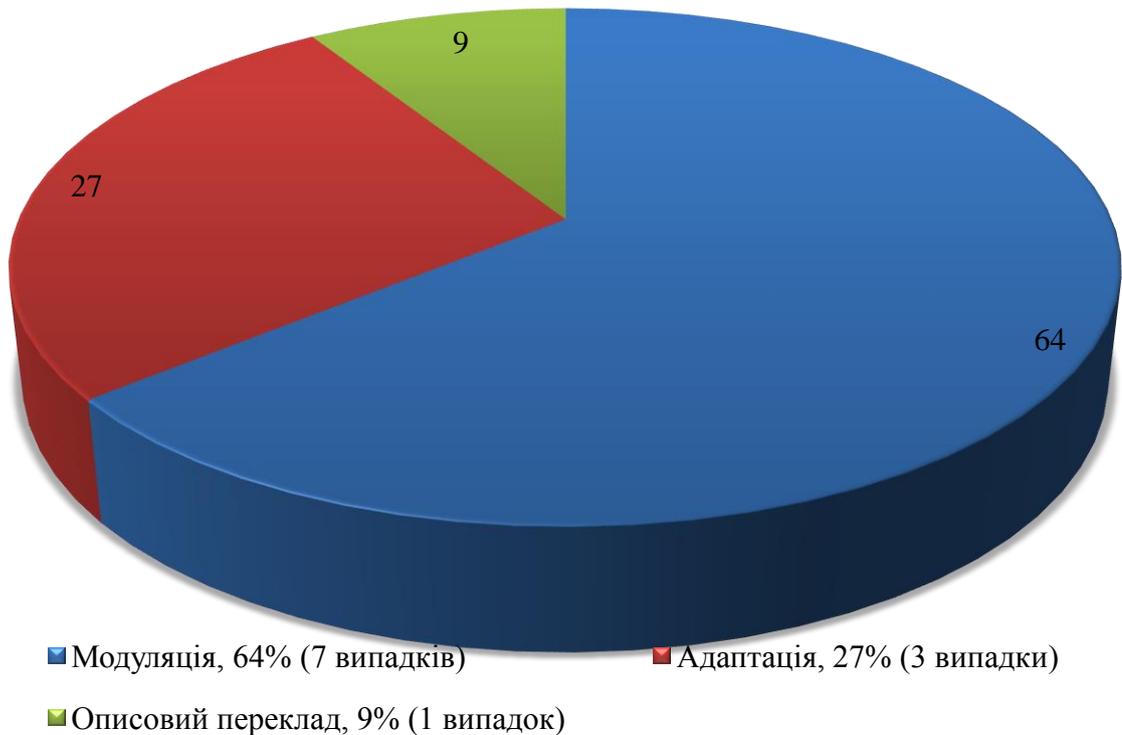

Рис. 2.4. – Відсоткове співвідношення стилістичних трансформацій, що були застосовані під час перекладу англійських суспільно-політичних текстів українською мовою

Отже, можемо зробити висновки, що основною стилістичною трансформацією при перекладі англійських суспільно-політичних текстів українською мовою є саме модуляція (смісловий розвиток), при чому у більшості випадків причина була замінена наслідком.

Висновки до 2 розділу

Як показали результати дослідження, найбільш частотними граматичними трансформаціями при перекладі англомовних суспільно-політичних текстів були перестановки, а також додавання слів. На нашу думку, це викликано тим, що перестановки це звичний та найбільш частотний прийом в англо-українському перекладі через відмінність у побудові висловлювань у двох мовах, а додавання слів застосовувалися для уточнення інформації українському читачеві. Найменш частотними випадками були об'єднання речень і заміни.

Найбільш вживаними лексичними трансформаціями при перекладі англійських суспільно-політичних текстів українською мовою були конкретизація, транскрибування та калькування. Це можна пояснити тим, що українському перекладачеві потрібно було передати текст для читачів максимально точно та чітко, проте, через відмінність у двох мовах деякі слова можливо було передати за допомогою звукової форми слова, а не графічної. Також, саме для українського читача потрібно було конкретизувати деякі дані: імена, професії тощо. Найменш частотними у використанні були такі лексичні прийоми, як генералізація і транслітерація. У свою чергу, основною стилістичною трансформацією при перекладі англійських суспільно-політичних текстів українською мовою є саме модуляція (смісловий розвиток), при чому у більшості випадків причина була замінена наслідком.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження ми можемо зробити такі висновки:

1. Суспільно-політичним текстом є такий спосіб комунікації, метою якого є вплив на потенційну аудиторію задля навіювання певних намірів, настроїв чи установок, що здійснюється особою (групою осіб), які займаються політичною діяльністю.

Суспільно-політичні тексти поділяються: за суб'єктами – на суто політичні, медійні та непрофесійні; за об'єктами – на ті, у яких адресат є політиком, та ті, у яких адресат не відноситься до політики; за функціями – ритуальні, орієнтаційні, агональні та інформаційні; за мовленнєвими жанрами – усні (дебати, бесіди, інтерв'ю) та письмові (статті, листівки, програми партій); за критерієм діалогічності – монологічності – монологічні (статті, радіоповідомлення) та діалогічні (дискусії, дебати, перемовини).

При створенні суспільно-політичних текстів варто враховувати саме соціальний аспект комунікації як один із факторів успіху того чи іншого політика. Суспільно-політичні тексти, основними функціями яких є не лише інформування, але і вплив на аудиторію, мають важливе значення у житті будь-якого суспільства, адже практично кожен громадянин прямо чи опосередковано приймає участь у політичному житті своєї країни, піддаючись при цьому впливу зі сторони влади.

2. Характерною рисою суспільно-політичного тексту є те, що він покликаний, перш за все, задля того, що висловити власну точку зору із того чи іншого питання, створити певний настрій, спростувати деякі погляди, закріпити прихильність до яких-небудь принципів тощо. Іншими словами, суспільно-політичні тексти призначені для агітаційно-пропагандистського впливу на аудиторію, саме тому текстам суспільно-політичного характеру (у тому числі, й англomовним) властива полемічність, висока тональність, а специфіка стилю подібного роду текстів полягає у поєднанні елементів

наукового мовлення та різноманітних засобів емоційності та образності. Тож специфіка англомовних суспільно-політичних текстів полягає у наявності в них значної кількості політичної термінології, евфемізмів, метафор, реалій, неологізмів, сленгу, а також порівнянь.

3. Перекладацька трансформація – це перетворення або ж заміна, що відбувається у просторі двох мов, перефразування та перебудова оригінального тексту, кінцевою метою чого є досягнення перекладацької адекватності та еквівалентності. Перекладацькі трансформації поділяються на три типи: граматичні (перестановки, опущення і додавання, членування та об'єднання речень, а також заміни), стилістичні (описовий переклад, компенсація, адаптація та модуляція), а також лексичні (калькування, конкретизація та генералізація, транслітерація і транскрибування, антонімічний переклад).

4. Як показали результати дослідження, найбільш частотними граматичними трансформаціями при перекладі англомовних суспільно-політичних текстів були перестановки, а також додавання слів. На нашу думку, це викликано тим, що перестановки це звичний та найбільш частотний прийом в англо-українському перекладі через відмінність у побудові висловлювань у двох мовах, а додавання слів застосовувалися для уточнення інформації українському читачеві. Найменш частотними випадками були об'єднання речень і заміни.

5. Найбільш вживаними лексичними трансформаціями при перекладі англійських суспільно-політичних текстів українською мовою були конкретизація, транскрибування та калькування. Це можна пояснити тим, що українському перекладачеві потрібно було передати текст для читачів максимально точно та чітко, проте, через відмінність у двох мовах деякі слова можливо було передати за допомогою звукової форми слова, а не графічної. Також, саме для українського читача потрібно було конкретизувати деякі дані: імена, професії тощо. Найменш частотними у використанні були такі лексичні прийоми, як генералізація і транслітерація. У свою чергу, основною

стилістичною трансформацією при перекладі англійських суспільно-політичних текстів українською мовою є саме модуляція (смісловий розвиток), при чому у більшості випадків причина була замінена наслідком.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акоп'янц Н. М., Полтавський В. І. Особливості перекладу суспільно-політичної лексики з англійської мови на українську. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2014. № 37. С. 77-82.
2. Акоп'янц Н. М., Черненко С. Ю. Специфіка перекладу сучасних політичних промов. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. № 42. С. 32-36.
3. Акопова Д. Р. Політичний текст: поняття і жанрова специфіка. *Філологічні науки. Питання теорії і практики*. 2014. № 2(32). С. 22-24.
4. Баланик І. Д., Бялик В. Д. Труднощі та способи перекладу суспільно-політичних реалій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Германські мови*. 2020. № 2. Ч. 2. С. 11-15.
5. Волченко О. М., Нікішина В. В. Граматичні трансформації в англо-українському художньому перекладі. *Серія «Філологічна»*. 2014. Вип. 54. С. 252-254.
6. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. Вибрані твори. Переклад з німецької. Київ: «Юніверс», 2001. 288 с.
7. Євсєєв К. Політичний текст як предмет дослідження. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2012. Вип. 2(58). С. 55-66.
8. Журавель Т. В., Хайдарі Н. І. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 19. С. 148-150.
9. Задорожна А. Перекладацькі трансформації як засіб досягнення еквівалентності перекладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. № 27 (2). С. 57-63.
10. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови. Харків: Фоліо, 2004. 540 с.

11. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 576 с
12. Клименко І. М., Зоренко І. С. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. *Філологічні студії. Структура і семантика мовних одиниць*. 2012. Вип. 8. С. 84-90.
13. Кононенко В. Лексичні трансформації в перекладі суспільно-політичних текстів арабської мови. *Науковий вісник Східноєвропейського університету імені Лесі Українки. Теорія і практика перекладу*. 2013. № 17. С. 144-148.
14. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця: Нова Книга, 2017. 448 с.
15. Лисенко А. О., Константінова О. О. Лексичні трансформації у перекладі суспільно-політичних текстів з української мови німецькою. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2017. № 1(9). С. 48 – 53.
16. Лобода В. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019. № 43. С. 72-74.
17. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови): Навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2006. 157 с.
18. Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 304 с.
19. Марченко Т. А. Евфемізми в сучасних українській та англійській мовах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. № 1. Ч. 1. С. 78-82.
20. Петренко В. Особливості визначення політичної мови. *Політичний менеджмент. Проблеми методології*. 2007. № 2. С. 16-24.
21. Полевик Д. О., Кириченко О. А. Антонімічний переклад, як складова перекладацьких трансформацій. *Соціально-гуманітарні аспекти*

розвитку сучасного суспільства: матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів факультету іноземної філології та соціальних комунікацій, м. Суми, 19 – 20 квітня 2013 р. 2013. Ч.1. С. 98-99.

22. Рябий В. Я. Функції суспільно-політичного тексту: зміна підходів. *Українська академія друкарства*. 1994. № 30. С. 133-137.
23. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 844 с.
24. Семененко Л. Л. Політичний текст як засіб експлікації потенцій мовного знака. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. 2015. Вип. 241. С. 87 – 90.
25. Сіняговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. 2014. Вип. 209. Т. 221. С. 89 – 93.
26. Словник української мови: в 11 тт. АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970 – 1980. Т. 10. С. 233.
27. Сюрєнко О., Волкова А., Поперечна А. Способи відтворення лінгвокультурних особливостей англомовних політичних промов українською мовою. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2021. № 33. С. 525-540.
28. Тікан Я. Г., Волик І. С. Функціонування та переклад англомовних метафор-неологізмів у суспільно-політичних текстах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2016. Вип. 62. С. 328-330.
29. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian>. (дата звернення: 14.11.2023)
30. BBC News. URL: <https://www.bbc.com>. (дата звернення: 14.11.2023)
31. BBC. Стаття із Вікіпедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/BBC>. (дата звернення: 13.11.2023)

32. Cambridge Advanced Learner's Dictionary / ed. by P. Gillard. Kundli: Cambridge University Press, 2003. 1549 p.
33. Claims against the aggressor state: The Supreme Court established a unified position on the judicial immunity of the Russian Federation. EBA. URL: <https://eba.com.ua/en/pozovy-proty-krayiny-agresora-verhovnyj-sud-sformuvav-stalu-pozytsiyu-shhodo-sudovogo-imunitetu-rf>. (дата звернення: 14.11.2023)
34. Dijk T. A. van. Discourse and Manipulation. Discourse & Society. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi: Sage Publications, 2006. Vol. 17 (3). P. 359-383.
35. Harris Z. Methods in Structural Linguistics. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1953. 132 p.
36. Harris Z. S. Papers in Structural and Transformational Linguistics. Dordrecht: Springer, 1970. 850 p.
37. Holder R. W. A Dictionary of Euphemisms. Bath: Bath univ. press, 1995. 525 p.
38. Holder R. W. How not to Say What you Mean. A Dictionary of Euphemisms. Oxford: Oxford Univ. Press, 2003. 501 p.
39. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>. (дата звернення: 10.11.2023)
40. Nancy Pelosi: Democrat and ex-Speaker, 83, to seek re-election. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-66755390>. (дата звернення: 10.11.2023)
41. Random House Webster's Dictionary. Random House, Inc, 1993. 792 p.
42. Safire W. On Language. Times Books, 1981. 331 p.
43. Savory T. The Art of Translation. Theodore Horace Savory. Boston: The Writers, Inc., 1968. 191 p.
44. Stubbs M. Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language. Oxford Blackwell. 1983. 272 p.

45. The American Promise Acceptance Speech at the Democratic Convention. Best Speeches of Barack Obama through his 2009 Inauguration. URL: <http://obamaspeeches.com/E10-Barack-Obama-The-American-Promise-Acceptance-Speech-at-the-Democratic-Convention-Mile-High-Stadium--Denver-Colorado-August-28-2008.htm>. (дата звернення: 12.11.2023)
46. The Concise Oxford Dictionary of Current English. 8-th ed. / ed. by R. E. Allen. Oxford: Clarendon Press, 1990. 1454 p.
47. The Oxford Dictionary of New Words. Oxford: Oxford University Press, 1997. 357 p.
48. Ukraine: The role of the Normandy format. DW. URL: <https://www.dw.com/en/what-is-the-normandy-format-for-resolving-the-crisis-in-ukraine/a-60566531>. (дата звернення: 17.11.2023)
49. Your Dictionary. Transformation Definition. URL: <https://www.yourdictionary.com/transformation>. (дата звернення: 18.11.2023)
50. Zelensky says fiercely contested Bakhmut 'not occupied' as Russia claims capture. CNN. URL: <https://edition.cnn.com/2023/05/20/europe/bakhmut-capture-wagner-ukraine-russia-intl/index.html>. (дата звернення: 18.11.2023)

SUMMARY

The relevance of the research topic is determined by the importance of the translation of socio-political texts in the modern world, which is connected with the expansion of foreign political and economic relations between countries, the increase in the number of mass media and the growth in the number of contacts with foreign partners. The study of the features and methods of translation of socio-political texts is key to the science of translation, since these texts contain names and concepts related to the socio-political life of society and are closely intertwined with other spheres of human activity.

The aim of writing the master's thesis consists in the analysis of translation transformations in the reproduction of English-language socio-political texts in the Ukrainian language.

The implementation of the above-mentioned aim involves solving the following **tasks**:

- consider the concept of «social and political text», name the main types of social and political texts;
- name the characteristic features of English-language social and political texts;
- reveal the concept of «translational transformation» and characterize their main types;
- analyze grammatical, lexical and stylistic transformations in the reproduction of English-language socio-political texts in Ukrainian.

The object of the research is the socio-political texts of the English-language and Ukrainian-language online editions of BBC News.

The subject of the study is translational transformations in the reproduction of English-language social and political texts in the Ukrainian language.

The material for the research was the news texts of the British Internet media «BBC News» and its Ukrainian-language division «BBC News Ukraine».

In order to fulfill the main tasks of the research, we used the following **methods**: the method of finding and analyzing sources from the research problem, the method of critical analysis (for studying the works of domestic and foreign scientists), the continuous sampling method (for finding actual material and examples for research), the comparative method (when comparing the original and translated texts), as well as the method of qualitative and quantitative analysis of the obtained research results.

The theoretical value of the master's research in the definition of the concept of «socio-political text», «translation transformation», as well as in the characteristics of the main types of socio-political texts and translation transformations.

The practical value of the obtained research results is determined by the possibility of their application in the teaching of such disciplines as «Theory and practice of translation» and «Practice of oral and written translation», as well as during the writing of course, bachelor's or master's theses.